

GETTY

Cinquanta àngels i dues trampes

XENIA DYAKONOVA

Els poetes Jaume Subirana i Carles Torner han compilat una deliciosa antologia, publicada per Ara Llibres amb pròleg de Teresa Forcades. *50 poemes amb àngel* aplega versos de 49 autors d'arreu del món, des del segle primer fins als nostres dies, i constitueix un mosaic variat i sorprenent en què els éssers alats circulen amb una llibertat total entre el cel i la vida quotidiana, entre les llegendes bíbliques i els meandres de la imaginació.

Per citar només alguns exemples, mentre Carles Riba i Joan Vinyoli, revivint –cadascú a la seva manera– la història de Jacob, lluiten amb els seus àngels en somnis, Arthur Rim-

baud, amb una cervesa a la mà, es compara despreocupadament amb un àngel a la barberia; Emily Dickinson, en ple èxtasi místic, convida els serafins a saludar-la agitant els seus barrets de neu (qui, si no ella, parlaria així dels núvols?); Miquel Desclot presenta un prodigi de la geometria, un triàngel, que té, lògicament, tres costats i tres angles, i Gemma Gorga es fixa en un àngel de la pluja que deixa un rastre tòxic a l'aigua.

El traductor, rival del poeta

En alguns poemes, l'àngel hi juga un paper important, i en d'altres només hi apareix de passada. Entre aquests últims, el més bonic pel meu gust és *Booz adormit* de Victor Hugo, en la traducció magistral de Carles Torner. Basat en un episodi

CINQUANTA POEMES AMB ÀNGEL

DIVERSOS AUTORS
ARALLIBRES
144 PÀG. / 13,95 €

de la Bíblia, descriu el moment de la trobada nocturna entre Rut, una jove moabita, i l'ancià Booz, que dorm plàcidament després d'haver treballat al camp. A part de recrear, amb un to melodiós i un seguit de detalls màgics, l'ambient de la nit assenyada (per exemple, s'intueix la presència dels àngels "perquè es veia en la nit, com una exhalació, / el moviment blavis que s'assemblava a una ala"), el poema amaga dues llicències summament curioses: una de l'autor i una altra del traductor, concentrades en un espai de cinc versos. "Dubtava Rut, dormia Booz. I Déu, què feia? / Els esquellots dels bens dringaven blanament; / una immensa bondat queia del firmament; / els lleons s'abeuraven; per fi l'hora s'esqueia. / Allà a Jerimadet, a Ur, tot reposà..." Jerimadet podria ser perfectament una ciutat hebrea (molts topònims hebreus acaben en *et*, com ara Natzaret), si no fos perquè el mateix Hugo se la va haver d'inventar a corre-cuita: a l'original és al final del vers i ha de rimar amb *demandait*. No sabem si va ser la mateixa tirania de la rima la que el va obligar a escriure "*l'herbe était*

noire" (l'herba era negra) allà on el traductor posa: "I Déu, què feia?"

Torner no se n'amaga: al poema *La núvia d'Europa* (Edicions 62, 2008) ja havia publicat el poema, amb un subtítol aclaridor: *Versió de Victor Hugo, amb un vers alterat*. Els partidaris de la literalitat, probablement, arrufarien el nas, però a mi em sembla un canvi tan enginyós com l'alteració de la geografia que es permet Hugo. Sempre m'ha agradat aquella dita de Vassili Jukovski, el mestre de Puixkin, segons la qual el traductor de prosa és un esclau, i el de poesia, un rival de l'autor. Si és així, per què no atrevir-se a millorar alguna cosa de l'original? "L'herba era negra" no aporta res especial, és simplement una confirmació més de la foscor de la nit, i no destaca entre altres imatges molt més espectaculars. En canvi, la pregunta "I Déu, què feia?", amb aquest to natural i casolà, afegeix un personatge més a l'escena (i quin personatge!) i crea un suspens momentani, aquella espurna de misteri sense la qual ni la poesia, ni els àngels no tindrien, em temo, cap mena de gràcia. ♦♦

La negra lluentor dels atzucacs

VÍCTOR OBIOLS

Jordi Larios podria ser el poeta de les quatre ces: concisió, concentració, condensació i contenció. I fixem-nos com cada terme expressa una significació contigua als altres, però alhora complementària, formant a moments intersecció. Són tots conceptes virtuoses, que impliquen una pràctica, per dir-ho així, ascètica. Fixem-nos-hi: res de superflu; ho reuneix tot cap a un centre comú (els "besllums d'un paradís"?); és compacte, trobem molta matèria en poc espai; i, finalment, no s'excedeix d'uns límits convinguts: té un hàbil domini de la forma, és a dir, de la formalització de pensament i emoció. Recordada una mica aquella anècdota del mestre cal·lígraf oriental que presenta la seva darrera obra: un sol cop afuat de brotxa damunt el paper d'escorça de cirerer. I li pregunten:

"Quant temps heu estat per fer això?" I respon: "Tota una vida". Arribar a la capacitat poètica que permet que aquells quatre conceptes siguin operatius a l'hora de construir el poema no és una tasca gota fàcil.

A tall d'exemple, el *Retrat* de la pàgina 57: "Urpes del temps / en una cara plàcida". La metàfora del primer vers per designar el que són les arrugues és una troballa expressiva de primer ordre. El temps és un monstre que exerceix la violència sobre els cossos temporals dels moridors, per dir-ho a la manera homèrica, però l'observador es troba que aquesta cara plena d'arrugues és plàcida. És a dir, no angoixada, ha acceptat el pas i l'empremta del temps amb bona jeia, sense patiment, potser amb estoïcisme, potser amb una joia que arrela en alguna mena de fe, no ho sabem. Aquest adjectiu atribuït a la cara del subjecte de qui es fa el retrat és clau: ens dona la dimensió moral del perso-

RENDEZVOUS

JORDI LARIOS
CAFÈ CENTRAL/
EUMO
80 PÀG. / 17 €

natge. Aquesta acceptació del pas del temps, de la "urpada" del temps que deixa marca en els cossos, és d'una grandesa colossal. D'aquests dos versos, que constitueixen el poema, en podria sortir una novel·la biogràfica de caire psicològic. I aquí, en aquest breu exemple, és on es demostra palesament el valor i la importància de les quatre ces.

Però hi ha més en l'obrador del poeta, en la manera d'operar amb l'experiència, perquè ens trobem, sens dubte, en aquest àmbit genèric. A voltes el comparariem a un ebenista, o a un escultor de la fusta que emprés, només, materials nobles: estellar, cisellar, polir el tac conferint al poema aquesta textura fustosa, portador sempre d'algun pensament entre malenconiós, flegmàtic i tràgic, no deixant mai res fora de control, conduint amb brida tensa cada vers, cada revolt, cada matis; sospesant els mots a cada pas. El bagatge literari de Larios, d'altra ban-

da, és consistent. Citaríem Carner, Auden, Ferrater, Larkin, i ens quedaríem curts. Però Larios és posseïdor d'una veu, indeleble i intransferible. La hipnosi epifòrica de poemes com *Espera* és d'una desolació escruixidora. La mateixa que retrobem a *Cançó enfadada*, amb troballes de densitat moral ("com un amant que desconeix / la virtut implacable del silenci") o l'esclat final, que podria ser epítom i síntesi del deixant de tot el recull: "De tanta vida fosca / a plena llum del dia". O el gran poema *Les hores*, d'antologia. La construcció metafòrica, l'espurna de les associacions entre substantius i adjectius, és sempre de primera qualitat. O l'ús lexical: un mot com *delusió* només podia escollir-lo algú que és habitant a la Gran Bretanya. O el detall tan bonic i destre del poema "a la manera (quasi) de Víctor Sunyol". Lectura exigent, dura, però, per això mateix, lenitiva. Sense clofolla. ♦♦